



Патопсихологічні патерни при стрес-асоційованих психологічних порушеннях

Сергій Герасимов

Аспірант кафедри медичної психології, психосоматичної медицини та психотерапії НМУ ім.О.О. Богомольця

Даний текст є тезами доповіді до III Науково-практичної конференції з міжнародною участю «Психіатрія, наркологія, клінічна психологія та загальна медична практика: міждисциплінарні питання сучасності», 22 - 23 березня 2024 р., м. Київ - online.

Вступ

Стрес-асоційовані порушення охоплюють спектр станів, на виникнення, тяжкість або прогресування яких впливає психологічний стрес. Ці захворювання можуть проявлятися в різних фізіологічних системах, включаючи серцево-судинну, шлунково-кишкову, імунну та неврологічну. Дослідження показують, що хронічний стрес може порушити природні регуляторні механізми організму, що призводить до дисрегуляції та підвищеної сприйнятливості до хвороб. Розуміння складного взаємозв'язку між стресом і патологією передбачає вивчення патопсихологічних патернів, які висвітлюють, як психологічні фактори сприяють розвитку і прогресуванню цих станів.

Використовуючи шкалу Опитувальника симптомів-90 (SCL-90-R) як фундаментальну основу, можна виявити кілька важливих патопсихологічних патернів у людей, які страждають від стрес-асоційованих захворювань. До них належать:

- Соматизація
- Обсесивно-компульсивні тенденції
- Зміни міжособистісної чутливості
- Депресія
- Тривога
- Фобічна тривога
- Ворожість
- Параноїдальне мислення
- Психотизм

Матеріали і методи дослідження

Було проведено первинне дослідження з визначенням наявності та вираженості патопсихологічних патернів серед військового контингенту з наявністю стрес-асоційованих розладів, кількість пацієнтів - 21. Інструмент, використаний в дослідженні - Опитувальника симптомів-90 (SCL-90-R).

Результати та обговорення

Наступні патерни були виявлені, як найбільш виражені серед наступних окремих нозологій.



Гостра реакція на стрес:

- Тривога є характерною ознакою, яка часто проявляється як гострий дистрес, неспокій і підвищена пильність.
- Депресія може виникнути у відповідь на переважну силу стресора, що призводить до почуття смутку або відчаю.
- Ворожість, яка може з'явитися, коли люди намагаються впоратися з раптовою появою надмірних стресових факторів, як частина захисної реакції.

ПТСР та КПТСР:

- Можуть переважати obsесивно-компульсивні тенденції через нав'язливі думки та компульсивну поведінку, спрямовану на зменшення дистресу.
- Депресія і тривога часто є важливими ознаками, що відображають емоційні наслідки травматичного досвіду.
- Фобічна тривога може проявлятися як поведінка уникнення, пов'язана з тригерами травми.
- Параноїдальні ідеї можуть з'явитися, коли люди стають надмірно пильними і недовірливими до свого оточення.
- Міжособистісна чутливість, ймовірно, підвищена, враховуючи всеосяжний вплив травми стосунків на самосприйняття і довіру.
- Ворожість може виникати як захисний механізм проти сприйняття загроз у навколишньому середовищі.

Розлад тривалого горя:

- Депресія є характерною ознакою, що характеризується сильним смутком, порожнечею і тугою за померлим.
- Міжособистісна чутливість може бути підвищеною, оскільки люди намагаються впоратися зі змінами в соціальній підтримці та стосунках.
- Тривога може проявлятися як занепокоєння про майбутнє або страх залишитися на самоті.
- Фобічна тривога може виникати у відповідь на нагадування про втрату, провокуючи поведінку уникнення.

Розлад адаптації:

- Депресія може виникнути у відповідь на стресові фактори, що сприяють розладу адаптації, такі як значні життєві зміни або травматичні події.
- Переважає тривога, що відображає невпевненість і побоювання щодо адаптації до нових обставин.
- Obsесивно-компульсивні тенденції можуть проявлятися, коли люди намагаються відновити почуття контролю в умовах потрясінь.

Висновок

Всі зазначені патерни, в тій чи іншій мірі, відображають існуючі діагностичні критерії для стрес-асоційованих порушень, наведені в DSM-5 та МКХ-11. Таким чином, використання SCL-90-R як дослідницького інструменту забезпечує цінну основу для всебічного вивчення цих закономірностей.